

TRAFICOM

Liikenne- ja viestintävirasto

Suomi liikkeelle -ohjelma
Programmet Finland i rörelse

**Valtionavustushaku
koulumatkojen
turvallisuuden ja
liikunnallistamisen
edistämiseen**

Hakijan tukimateriaali

Sisältö

- ▶ Tämän tukimateriaalin tarkoituksena on antaa esimerkkejä ja ideoita siitä, mitä Suomi liikkeelle -ohjelman koulumatkojen turvallisuuden ja liikunnallistamisen edistämisen valtionavustushakuun ehdotettavat hankkeet voivat sisältää.
- ▶ Tukimateriaali sisältää seuraavat osiot:
 - A. Liikenneturvallisuutta parantavat infratoimenpiteet
 - B. Koulujen liikkumissuunnitelmat
- ▶ Taustamateriaaliksi on laadittu myös kattava kooste hyvistä käytännöistä lasten ja nuorten kestävän ja turvallisen liikkumisen edistämisessä. Kooste on laadittu liikkumisen ohjauksen ja liikenneturvallisuuden valtionavustusta saaneiden hankkeiden tuloksista:
https://www.traficom.fi/sites/default/files/media/file/VA_hankkeet_lapset_nuoret_hyviakaytanteita_2024.pdf

Johdanto

- ▶ Valtionavustuksen päätavoitteena on parantaa koulujen lähiympäristöjen ja koulureittien turvallisuutta ja lisätä erityisesti lasten ja nuorten itsenäistä ja aktiivista arkiliikkumista.
- ▶ Valtionavustusta voidaan myöntää:
 1. kävelen ja pyörällä liikkuvien turvallisuutta parantaviin infrastruktuuritoimenpiteisiin,
 2. muihin itsenäiseen ja turvalliseen liikkumiseen sekä kestäviin kulkutapoihin kannustaviin toimenpiteisiin (ml. liikkumissuunnitelmat ja/tai niiden toimeenpano), tai
 3. edellä mainittuja toimenpidetyyppejä yhdisteleviin hankkeisiin

Hankkeiden sisältö:

A) Liikenneturvallisuutta parantavat infratoimenpiteet

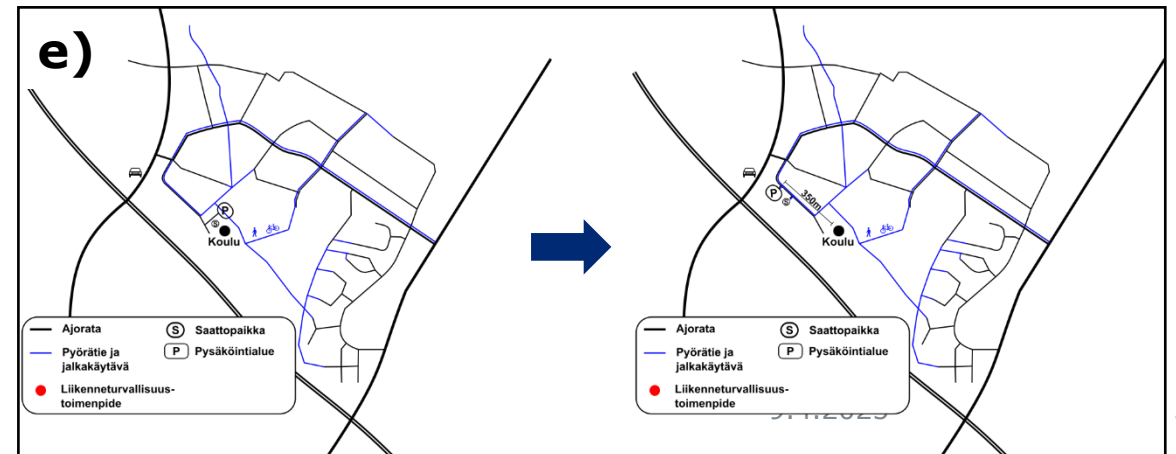
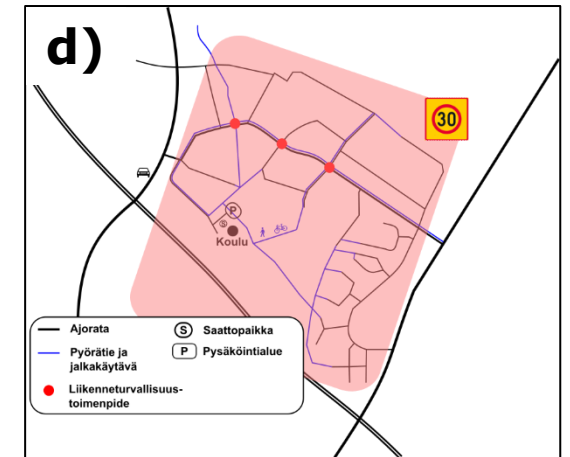
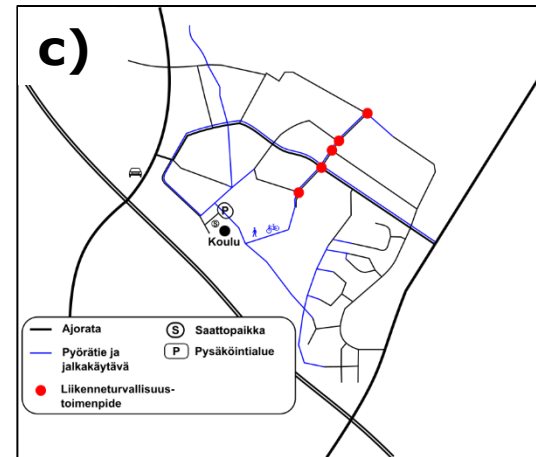
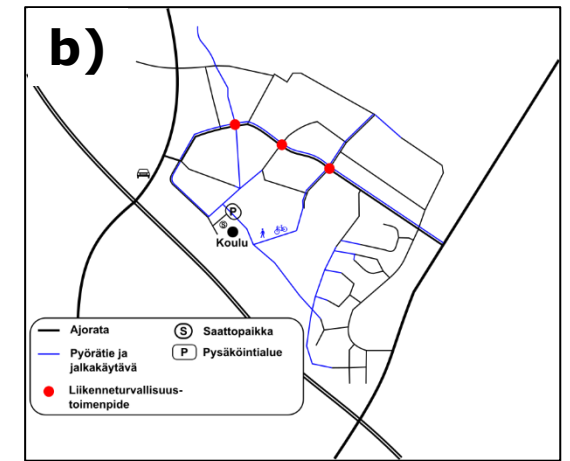
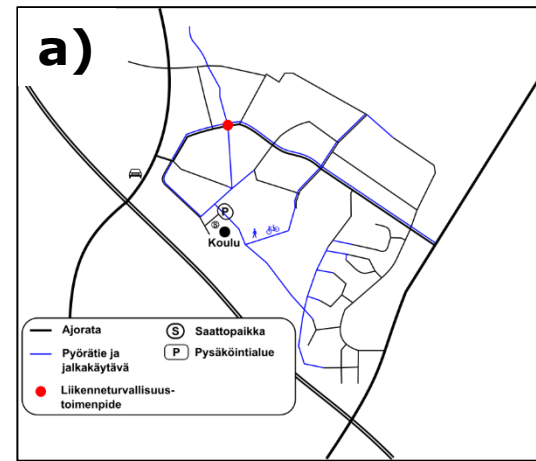

Liikenneturvallisuuutta parantavat infratoimenpiteet

Toimenpiteiden laajuus

► Hankkeessa tehtävien infratoimenpiteiden kohteena voi olla liikenneturvallisuuden merkittävä parantaminen esimerkiksi

- Yksittäisessä keskeisessä ylityskohdassa, risteyksessä tai muussa kohteessa koulun lähiympäristössä
- Useammassa keskeisessä kohdassa (esim. ylityskohta, risteys) koulun lähiympäristössä
- Yksittäisen koulureitin varrella useammassa kohdassa (esim. ylityskohta, risteys)
- Toteuttamalla laajempi alueellinen liikenteen rauhoittamisen kokonaisuus koulun lähiympäristössä (nopeustaso max. 30 km/h, varmistus fyysisillä liikenteen rauhoitustoimenpiteillä tai ajokielloilla)
- Koulun lähiympäristössä muuttamalla koulun saattoliikenne- ja/tai pysäköintijärjestelyjä (aktiivisen liikkumisen turvallisuutta parantaen)

► Tavoitteena on, että infratoimenpiteillä mm.

- Selkeytetään liikenneympäristöä
- Tuetaan liikennesääntöjen noudattamista
- Lisätään aktiivista ja turvallista liikkumista
- Rauhoitetaan tilannenopeuksia
- Vähennetään moottoriajoneuvoliikennettä koulujen ympäristössä

Liikenneturvallisuutta parantavat infratoimenpiteet

- Avustusta voidaan myöntää toimenpiteisiin, jotka **parantavat kävelleen tai pyörällä tehtyjen koulumatkojen liikenneturvallisuutta joko koulujen lähiympäristössä tai keskeisillä koulureiteillä**
- Liikenneturvallisuutta parantavien toimenpiteiden tulee olla **vaikuttavia ja laadukkaita**.

- ▶ **Vaikuttaviksi** nähdään toimenpiteet, joissa parannetaan liikenneturvallisuutta esimerkiksi toteuttamalla
 - ▶ Ylityskohdan turvallisuuden parantaminen
 - ▶ Risteysalueen turvallisuuden parantaminen
 - ▶ Alueellinen liikenteen rauhoittamisen kokonaisuus
 - ▶ Koulujen saattoliikenne- ja pysäköintijärjestelyiden kehittäminen
 - ▶ Valaistuksen kehittäminen
 - ▶ Risteyskohtien valaistuksen kehittäminen (ylityskohtien, alikulkukäytävien ja risteysalueiden valaistuksen kehittäminen)
 - ▶ Kävelyn ja pyöräilyn väylien erillisvalaistuksen toteuttaminen
- ▶ **Laadun** osalta avustettavien toimenpiteiden tulee noudattaa voimassaolevia kansallisia suunnitteluohjeita
 - ▶ **Jalankulun** tienylitysratkaisuiden tulee olla [Jalankulun suunnittelu -ohjeen \(Väyläviraston ohjeita 34/2022\)](#) mukaisia
 - ▶ **Pyöräliikenteen** risteysratkaisuiden tulee olla [Pyöräliikenteen suunnittelu -ohjeen \(Väyläviraston ohjeita 18/2020\)](#) mukaisia
 - ▶ **Liikenteen ohjauksen** toimenpiteiden tulee olla voimassaolevien liikennemerkki- ja tiemerkitäohjeiden mukaisia
 - ▶ [Liikennemerkkien käyttö kaduilla, Kuntaliitto 2022](#)
 - ▶ [Liikennemerkkien käyttö maanteilla, Väyläviraston ohjeita 29/2023](#)
 - ▶ [Tiemerkitöjen suunnittelu, Väyläviraston ohjeita 30/2020](#)

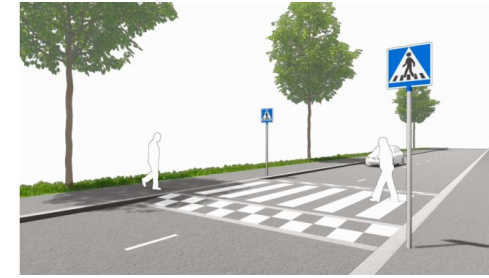
Koulureitillä sijaitsevan ylityskohdan liikenneturvallisuuden parantaminen

► Erityisen vaikuttavina toimenpiteinä nähdään esim.

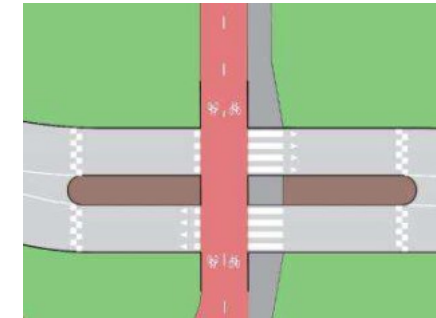
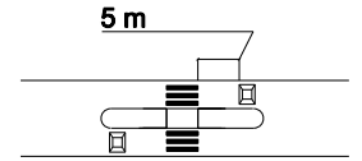
- **Jalankulun/pyöräliikenteen ylityskohdat, missä moottoriajoneuvoliikenteen nopeus varmistetaan matalalle tasolle** (nopeusvarmistettu suojatie) – esimerkiksi korotetut suojatiet, korotetut risteysalueet, ylijatketut jalkakäytävät ja pyörätiet, pyöräilijän tienylityspaikat, ylityskohdasta enintään 15 metrin etäisyydelle sijoitetut töyssyt/tyynyhidasteet.
- Kahden samansuuntaisen kaistan ylittävän (ns. giljotiini-) suojatien/pyörätien jatkeen parantamistoimenpide, missä ylityskohtaan toteutetaan moottoriajoneuvoliikenteen nopeusvarmistus (korotus tai hidaste) tai järjestelyä muutetaan niin, että suojatie/pyörätien jatke ylittää vain yhden samansuuntaisen kaistan.
- Ylityskohdan kaksipuoleiset kavennukset niin, ettei moottoriajoneuvoliikenteellä ole kohtaamismahdollisuutta kavennuksen kohdalla.
- Valo-ohjaamattoman ylityskohdan varustaminen liikennevaloin, jossa ylittävät jalankulkijat ja pyöräilijät tunnistetaan automaattisesti.

► Kohtalaisen vaikuttavina toimenpiteinä nähdään esim.

- Ylitysmatkan lyhentäminen toteuttamalla esimerkiksi keskisaarekke tai ajoradan kavennus kaksipuolisena moottoriajoneuvojen kohtaamismahdollisuudella tai yksipuolisena kavennuksena
- Valaistuksen kehittäminen ylityskohdassa, huomioiden myös ylityskohtaa lähestyvän jalankulkijan tai pyöräilijän havaittavuus
- Valaistuksen kehittäminen alikulkukäytävissä

Tyynyhidaste ja keskisaarekke

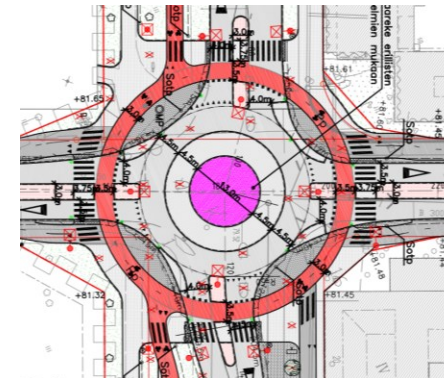
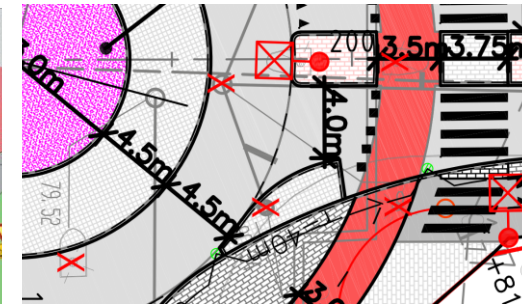
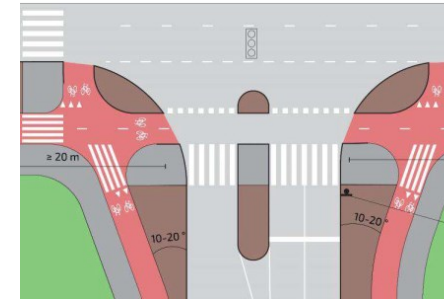
Koulureiteillä tai koulujen läheisyydessä sijaitsevan risteysalueen liikenneturvallisuuden parantaminen

► Erityisen vaikuttavina toimenpiteinä nähdään esim.

- Risteysalueen korottaminen
- Risteysalueen tiivistäminen ja liikennejärjestelyiden selkeyttäminen
 - Risteysalueen ajoradan kaventaminen, moottoriajoneuvoliikenteen kääntymissäteiden pienentäminen, yliajettavien kiveyksien toteuttaminen, jalankulun ja pyöräliikenteen erottelu risteysalueella, jalankulun ja pyöräliikenteen reittien jatkuvuuden varmistaminen risteysalueella
- Risteysratkaisun muuttaminen jalankulun ja pyöräliikenteen kannalta turvallisemmaksi (esimerkiksi valo-ohjaamattomasta kiertoliittymäksi)
- Risteyksen valo-ohjaus, jossa ylittävät jalankulkijat ja pyöräilijät tunnistetaan automaattisesti.

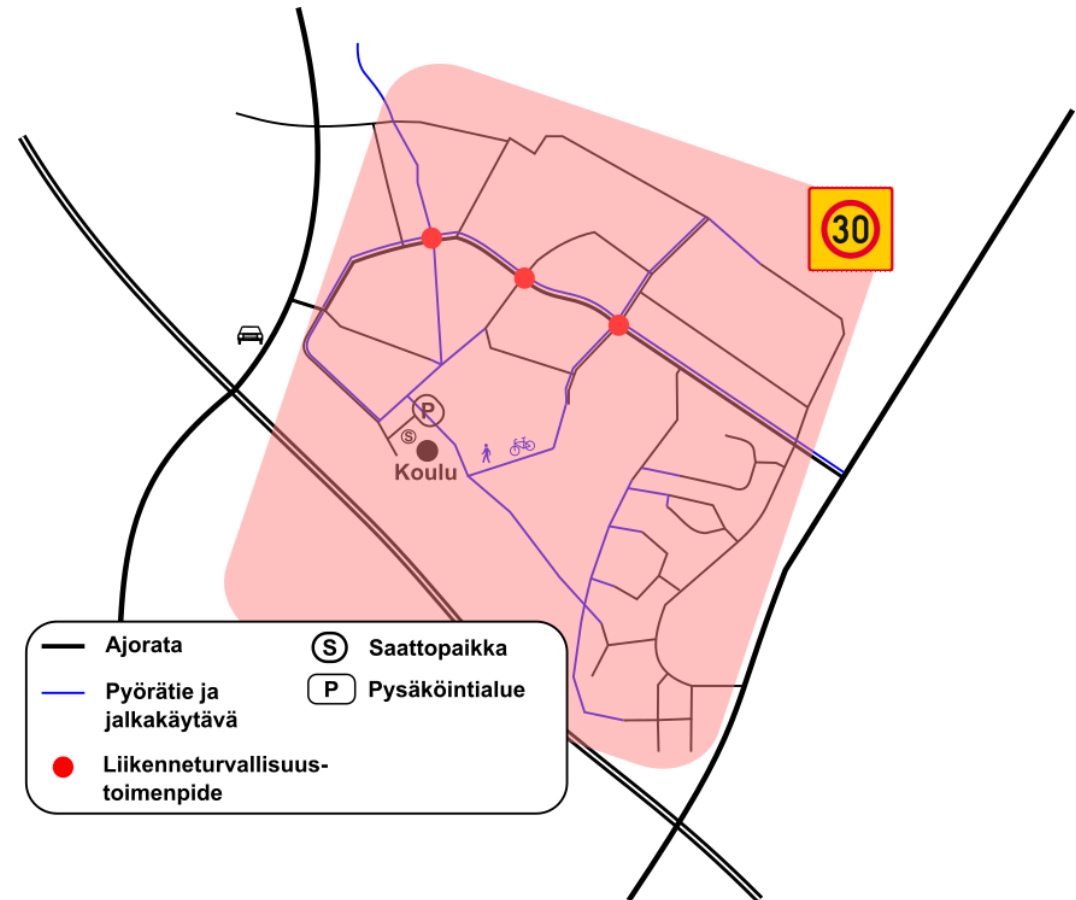
► Kohtalaisen vaikuttavina toimenpiteinä nähdään esim.

- Pyörätien jatkeen korostaminen risteysalueella värillisellä kivisirotepinnoitteella / värillisen asfaltin käyttö risteysalueella pyörätiesuudella jalankulun ja pyöräliikenteen erottelun yhteydessä
- Valaistuksen kehittäminen risteysalueilla, huomioiden myös risteysaluetta lähestyvien liikkujien havaittavuus
- Moottoriajoneuvoliikenteen asettaminen väistämisvelvollisiksi suhteessa koulureitillä liikkuviin jalankulkijoihin ja pyöräilijöihin
- Jalankulun ja pyöräliikenteen liikennejärjestelyiden selkeyttäminen tiemerkinkein

Alueellinen liikenteen rauhoittaminen

- ▶ **Erityisen vaikuttavina toimenpiteinä nähdään** laajemmat alueelliset liikenteen nopeuksia rauhoittavat kokonaisuudet, joissa koulua ympäröivän alueen liikennettä rauhoitetaan korkeintaan 30 km/h tasoon. Avustettavissa hankkeissa rauhallista nopeustasoa on uskottavasti tuettava fyysisin toimenpitein rauhoitettavan alueen laajuudelta
- ▶ Fyysisiä rauhoittamistoimenpiteitä ovat esimerkiksi hidasteet, korotetut suojatiet, ajoratojen kavennukset ja sivuttaissiirtymät, moottoriajoneuvoliikenteen rajoittamistoimenpiteet jne.
- ▶ **Pelkkiä nopeusrajoitusmuutoksia ilman fyysisiä liikenteen rauhoittamistoimenpiteitä ei nähdä riittävän vaikuttavina, eikä niitä avusteta.**

Koulujen saattoliikenne- ja pysäköintijärjestelyiden kehittäminen

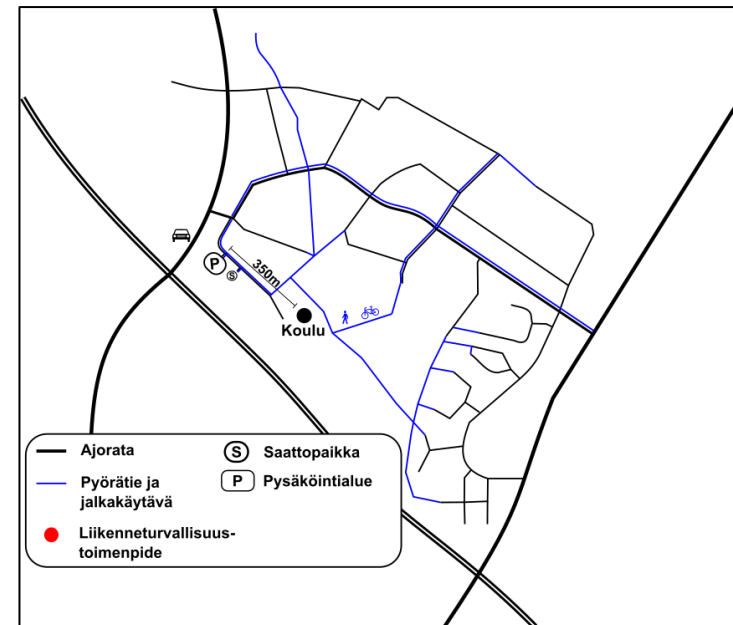
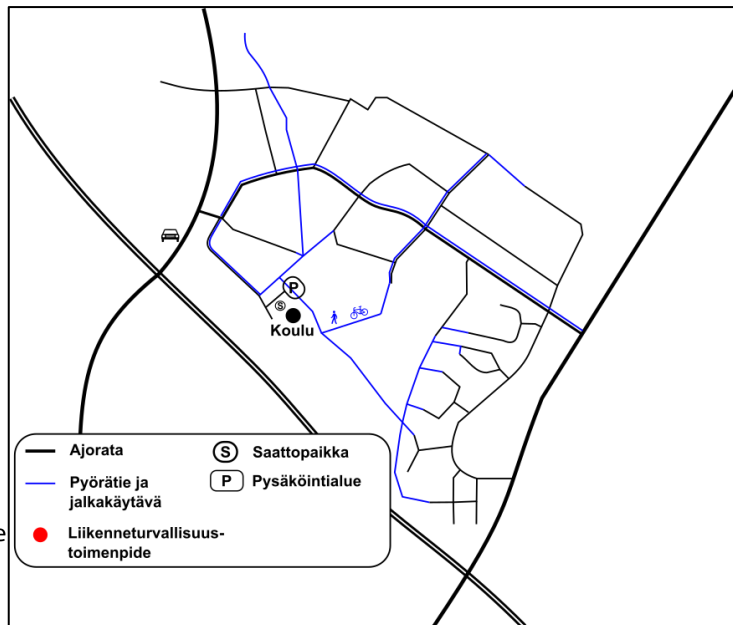
▶ Erityisen vaikuttavina toimenpiteinä nähdään hankkeet, joissa

- ▶ Koulun saattoliikennejärjestelyitä kehitetään niin, että saattoliikenne ohjataan kauemmas (esimerkiksi 250-500 metrin etäisyydelle) koulusta ja saattoliikennejärjestelyt toteutetaan niin, että saattoliikenteen risteämiset koululle suuntautuvan jalankulun/pyöräliikenteen kanssa on minimoitu
- ▶ Fyysisten saattoliikennejärjestelyiden lisäksi edellytetään, että vanhempia ohjeistetaan säännöllisesti siitä, ettei autolla saatettavia lapsia tuoda koulun välittömään läheisyyteen (pl. lapset/henkilöt, joilla on toimintarajoite)

▶ Kohtalaisen vaikuttavina toimenpiteinä nähdään hankkeet, joissa

- ▶ Koulun pysäköintijärjestelyitä kehitetään niin, että moottoriajoneuvoliikenteen pysäköinti ohjataan esimerkiksi 250-500 metrin etäisyydelle koulusta ja pysäköintiliikenteen risteäminen koululle suuntautuvan jalankulun/pyöräliikenteen kanssa on minimoitu

Koulukohteiden saattoliikenne- ja pysäköintijärjestelyiden kehittämishankkeisiin voi sisältyä pyöräpysäköinnin kehittämistoimia silloin, kun ne ovat perusteltavissa liikenneturvallisuuden parantamisella. Piha-alueiden muut kehittämistoimet eivät kuulu avustuksen piiriin. Hankkeessa toteutettavan pyöräpysäköinnin on täytettävä Pyöräliikenteen suunnittelu (Väyläviraston ohjeita 18/2020) -ohjeen vaatimukset.

9.4.2025

10

Valaistuksen kehittäminen

- ▶ **Kohtalaisen vaikuttavina toimenpiteinä nähdään**
 - ▶ Koulureittinä toimivien jalankulun ja pyöräliikenteen väylien erillisvalaistuksen toteuttaminen silloin, kun valaistusta ei ole ollenkaan tai valaistus on kohdistettu pelkästään viereiselle ajoradalle
 - ▶ Valaistuksen kehittämisen yhteydessä on huomioitava erityisesti risteysalueiden valaistus jalankulkijoiden ja pyöräilijöiden havaittavuuden näkökulmasta
 - ▶ Alikulun valaistuspuutteiden poistaminen alikulun valaistusta kehittämällä (sekä valoisan että pimeän ajan valaistuksen tarpeen huomiointi)

Tarve toteuttaa erillisvalaistus pyörätielle, sillä ajoradan valaistus ei tarjoa riittävää valaistusta (kuvat: Google maps)

Tarve valaista alikulkukäytävä myös päiväaikaan

(kuva: Juha Korhonen)

Hyviä esimerkkejä, missä ajoradan valaisimet on käännetty pyörätien suuntaan tarkoituksenmukaisen valaistuksen toteuttamiseksi (Kuvat: Lappeenrannan kaupunki)

Viestintä infratoimenpiteistä

- ▶ Hankkeissa tehtävistä infratoimenpiteistä on tärkeää viestiä kuntalaisille ja keskeisille kohderyhmille, jotta kävelyn ja pyöräliikenteen olosuhteiden kehittymisestä sekä kunnan investoinneista ollaan laajasti tietoisia. Ennakoiva ja suunnitelmallinen viestintä usein vähentää kunnille kohdistuvan negatiivisen palautteen määrää, kun käyttäjät ovat tietoisia tulevista muutoksista.
- ▶ Hakijan tulee varmistaa, että myös infratoimenpiteistä viestitään laajasti ja useita viestintäkanavia käyttäen
 - ▶ Toimenpiteiden toteutuksesta ja valmistumisesta **edellytetään** viestintää sekä kohdealueen koululle että muille kohdealueella liikkuville – tarkoitus on välittää tietoa olosuhteiden kehittymisestä erityisesti koulun oppilaille, heidän huoltajilleen, koulun henkilökunnalle sekä muille koulun ympäristössä säännöllisesti liikkuville
 - ▶ **Suosittelavaa** on huolehtia siitä, että myös rakentamisen aikana tiedotetaan kävellen ja pyörällä liikkuville muuttuvista liikennejärjestelyistä

Hakemusten arviointi - infratoimenpiteet

- ▶ Keskeiset arviointikriteerit ovat
 - ▶ Hankkeen sisältämien toimenpiteiden vaikutukset kävelyn ja pyöräliikenteen turvallisuuteen
 - ▶ Toimenpiteiden vaikutusalueen laajuus
 - ▶ Infratoimenpiteiden laatutaso kävelyn ja pyöräliikenteen näkökulmasta
 - ▶ Hankkeen viestintätoimenpiteet (suunnitellut sisällöt, kohderyhmät, kanavat ja ajoitus)
- ▶ Infratoimenpiteiden vaikutusten osalta arvioinnissa korkeimmalle arvostetaan toimenpiteet, jotka parantavat kävelyn ja pyöräliikenteen turvallisuutta eniten
 - ▶ Lähtökohtaisesti edellä esitetyillä kalvoilla **erityisen vaikuttavina** listattuja toimenpiteitä arvostetaan eniten ja **kohtalaisen vaikuttavina** listattuja toimenpiteitä arvostetaan seuraavaksi eniten.

Hyödyllisiä linkkejä infratoimenpiteiden suunnitteluun

- ▶ **Pyöräilykuntien verkosto – [virikeaineistot kunnille](#)**
 - ▶ [Inklusiivinen infrastruktuuri – kaikki käyttäjät huomioiva suunnittelu](#)
 - ▶ [Kävelyn ja pyöräliikenteen turvalliset ja sujuvat risteysjärjestelyt](#)
 - ▶ [Pyöräily-ystävälliset kiertoliittymät](#)
- ▶ **Vantaan kaupungin hanke 2024 – [Alakoululaisten liikkumisvalintojen taustat](#)**
 - ▶ Esimerkkejä koulujen lähiympäristöjen rauhoittamisesta

Hakemuksen liitteet infratoimenpiteitä koskien

- ▶ Infran kehittämistä sisältävien hakemusten liitteenä on toimitettava vähintään **periaate-/yleissuunnitelmatasoinen suunnitelma**
 - ▶ Suunnitelmasta ja mahdollisesta selostuksesta on käytävä ilmi mm. suunnitelman laajuus, suunnitellut toimenpiteet mitoitustietoineen sekä kytkeytyminen ympäröiviin liikennejärjestelyihin

Hankkeiden sisältö:

B) Koulujen liikkumis- suunnitelmat

Mikä ihmeen liikkumissuunnitelma?

- ▶ Koulun liikkumissuunnitelma kannustaa kestävään ja aktiiviseen liikkumiseen koulumatkoilla sekä edistää liikkumisen turvallisuutta.
- ▶ Suunnitelma tulee laatia koulun omien tarpeiden ja lähtökohtien mukaan, ja se sopii alakouluun, yläkouluun kuin myös toiselle asteelle.
 - ▶ Suunnitelmaan voi sisällyttää myös useamman koulun tarkastelun
- ▶ Suunnitelmassa tarkastellaan mm. päivittäisiä liikkumistottumuksia, koulun ympäristöä ja olosuhteita sekä liikenteeseen ja liikkumiseen liittyviä ongelmia.
- ▶ Suunnitelma palvelee liikennekasvatuksen ja liikunnallisen elämäntavan tavoitteita ja se voi myös täydentää koulun kestävä kehityksen tmv. suunnitelmaa, tai esim. Liikkuva koulu- tai Fiksusti kouluun -ohjelmatyössä tunnistettuja toimenpiteitä.
- ▶ Suunnitelman laatiminen tukee kunnan eri toimialojen yhteistyötä.

Miksi laatia liikkumissuunnitelma?

- ▶ Liikkumissuunnitelman hyötyjä koululle voivat olla esimerkiksi:
 - ▶ Kehittämistarpeiden ymmärtäminen ja täsmentyminen sekä koulu- tai työmatkaliikkumisen kulutusapavaltien syiden ymmärtäminen
 - ▶ Saadaan työkaluja siihen miten liikenneturvallisuuuua voidaan parantaa koulun läheisyydessä (esim. vähemmän saattoliikenteen ruuhkia, selkeämmät järjestelyt, piha-alueen toimintojen toimivampi jäsentely)
 - ▶ Kootaan keinoja tukea lasten ja nuorten aktiivista ja itsenäistä arkiliikkumista
 - ▶ Aktiivisiin, kestäviin ja turvallisiin kulutusapoihin ja arkiliikkumisen edistämiseen sitoutuneet oppilaat, opettajat ja oppilaiden huoltajat
 - ▶ Yhteistyön kehittyminen mm. koulun ja kunnan teknisen toimen, liikennesuunnittelun, toimitila- ja liikuntapalveluiden sekä kouluterveydenhuollon välillä.

Esimerkki sisällöstä

- ▶ Liikkumissuunnitelman laatiminen voidaan jakaa päävaiheisiin. Ohessa esimerkinomaisia työvaiheita, joiden painotus ja sisältö on hyvä toteuttaa koulun omien tarpeiden näkökulmasta.
- ▶ Suunnitelman laatimiseen kannattaa varata riittävästi aikaa ja se voidaan jakaa esim. kevät- ja syyslukukauden aikana tehtäväksi.
- ▶ Työssä kannattaa osallistaa koulun henkilökuntaa, oppilaita ja heidän huoltajiaan sekä mahdollisesti myös koulun tiloja iltaisin käytettäviä henkilöitä/harrastusryhmiä.

1. **Mitä haluamme parantaa?**
Koulun liikenne- ja liikkumisongelmien määrittely
2. **Ketkä kuuluvat iskuryhmään?**
Vastuhenkilöiden nimeäminen
3. **Millaiset tiet tuovat ja vievät meidän kouluun?**
Koulun liikkumistutkimus
4. **Onko alkuperäistavoite vielä voimassa?**
Tavoitteiden tarkennus
5. **Miten tavoite saavutetaan?**
Liikkumissuunnitelman laatiminen ja hyväksyminen
6. **Miten asiasta kerrotaan koulussa ja koulun ulkopuolella?**
Markkinointisuunnitelma
7. **Ryhdyimme tuumasta toimeen!**
Suunnitelman toteutus
8. **Miten Liikkumissuunnitelman toteutus onnistui?**
Suunnitelman seuranta ja jatkokehitys

Liikkumissuunnitelman sisältöä ja laatimista ohjeistavia materiaaleja

- ▶ Meidän koulun liikkumissuunnitelma -ohje (HSL):
https://www.hsl.fi/sites/default/files/uploads/hsl_meidan_koulun_liikkumissuunnitelma_1.pdf
- ▶ Opas koulun liikkumissuunnitelmaan, yläkoulu ja toinen aste (HSL):
https://www.hsl.fi/sites/default/files/uploads/opas_koulun_liikkumissuunnitelmaan_ylakoulu_toinen_aste.pdf
- ▶ Koulun liikkumissuunnitelman ohje ja työpohja (LVM 2012):
<https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/78070>

Ideoita liikkumissuunnitelman sisältöön

- ▶ Suunnitelmaan on hyvä sisällyttää monenlaisia keinoja kampanjoista olosuhteiden kartoitukseen ja kehittämiseen, ja suunnitelman laatimisessa on tärkeää osallistaa ja hyödyntää eri toimijoita ja kunnan toimialoja monipuolisesti.
- ▶ Ideoita suunnitelman laatimisessa käytettäviin menetelmiin ja suunnitelmaan sisällytettäviin toimenpiteisiin voi saada [*Hyviä käytäntöjä lasten ja nuorten kestävän ja turvallisen liikkumisen edistämiseen*](#) -materiaalista.
 - ▶ Materiaali sisältää esimerkkejä kunnissa tehdyistä ja kokeiluista liikennekasvatukseen, kävelyn ja pyöräilyn edistämiseen liittyneistä käytännöistä, kampanjoista, tapahtumista, uudenlaisen infran ratkaisuja sekä menetelmiä liikenteen tutkimiseen.
- ▶ Ideoita ja hyödynnettäviä materiaaleja löytyy myös Fiksusti kouluun -ohjelman materiaalipankista: <https://fiksustikouluun.fi/materiaalit/>

Liikenneturvan materiaalit liikennekasvatukseen ja liikenneturvallisuustyöhön

- ▶ Liikennekasvatuksen toimenpiteisiin keskittyviä materiaaleja:
 - ▶ Opetusmateriaalit eri opetusasteille: <https://www.liikenneturva.fi/opetusmateriaalit/>
 - ▶ Liikennekasvatuksesta yleisesti: <https://www.liikenneturva.fi/liikenteessa/liikennekasvatus/>
 - ▶ Liikennekasvatuksen vuosikellot: <https://www.liikenneturva.fi/opetusmateriaalit/liikennekasvatuksen-vuosikello/#b9363bdd>
- ▶ Koulun liikenneympäristön ja koulumatkojen turvallisuustarkastelu: <https://www.liikenneturva.fi/opetusmateriaalit/koulureitin-vaaranpaikkakartoitus/#2d73ae1e>